ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)
της 23ης Μαρτίου 1995 *

Στην υπόθεση C-365/93,

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον Δημήτριο Γκουλούση, νομικό σύμβουλο, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον Γεώργιο Κρεμλή, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, Centre Wagner, Kirchberg,

προσφεύγουσα,

κατά

Ελληνικής Δημοκρατίας, εκπροσωπούμενης από τον Βασίλειο Κοντόλαιμο, πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και τη Βασιλεία Πελέκου, δικαστική αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο την Πρεσβεία της Ελληνικής Δημοκρατίας, 117, Val Sainte-Croix,

καθής,

που έχει ως αντικείμενο να αναγνωριστεί ότι η Ελληνική Δημοκρατία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τη Συνθήκη ΕΟΚ, επειδή παρέλειψε να θεσπίσει και να κοινοποιήσει στην Επιτροπή εμπροθέσμως τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις για να συμμορφωθεί πλήρως προς την οδηγία 89/48/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, σχετικά με ένα γενικό σύστημα αναγνώρισης των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών (ΕΕ 1989, L 19, σ. 16),

* Γλώσσα διαδικασίας: η ελληνική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους F. A. Schockweiler, πρόεδρο τμήματος, P. J. G. Kapteyn, K. N. Κακούρη, J. L. Murray (εισηγητή) και G. Hirsch, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: C. O. Lenz
γραμματέας: H. A. Rühl, κύριος υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις αγορεύσεις των διαδίκων κατά τη συνεδρίαση της 12ης Ιανουαρίου 1995,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 9ης Φεβρουαρίου 1995,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 27 Ιουλίου 1993, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων άσκησε, δυνάμει του άρθρου 169 της Συνθήκης ΕΟΚ, προσφυγή με την οποία ζητεί να αναγνωριστεί ότι η Ελληνική Δημοκρατία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τη Συνθήκη ΕΟΚ, επειδή παρέλειψε να θεσπίσει και να κοινοποιήσει στην Επιτροπή εμπροθέσμως τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις για να συμμορφωθεί πλήρως προς την οδηγία 89/48/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, σχετικά με ένα γενικό σύστημα αναγνώρισης των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών (ΕΕ 1989, L 19, σ. 16, στο εξής: οδηγία).

2 Σκοπός της οδηγίας είναι, ιδίως, η καθιέρωση ενός γενικού συστήματος αναγνωρίσεως των διπλωμάτων σε όλα τα κράτη μέλη. Κατά το άρθρο 12, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας, τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα μέτρα που είναι αναγκαία για να συμμορφωθούν με την οδηγία εντός προθεσμίας δύο ετών από της κοινοποιήσεώς της και ενημερώνουν αμέσως την Επιτροπή σχετικά. Η προθεσμία αυτή έληξε στις 4 Ιανουαρίου 1991.

3 Επειδή δεν της κοινοποιήθηκαν μέτρα μεταφοράς της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο και δεν διέθετε άλλα πληροφοριακά στοιχεία από τα οποία να προκύπτει ότι η Ελληνική Δημοκρατία ανταποκρίθηκε στις απορρέουσες από την οδηγία υποχρεώσεις, η Επιτροπή έκρινε ότι η Ελληνική Δημοκρατία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 12, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας. Κατά συνέπεια, της απέστειλε επιστολή οχλήσεως και εν συνεχεία αιτιολογημένη γνώμη, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 169 της Συνθήκης. Επειδή η Ελληνική Δημοκρατία δεν συμμορφώθηκε προς την αιτιολογημένη αυτή γνώμη, η Επιτροπή άσκησε την παρούσα προσφυγή.

4 Η Επιτροπή δέχεται ότι η Ελληνική Δημοκρατία της κοινοποίησε την 1η Φεβρουαρίου 1993, δηλαδή μετά την εκπνοή της προθεσμίας που είχε ταχθεί με την αιτιολογημένη γνώμη, κοινή απόφαση του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας και του Υπουργού Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, της 24ης Ιουλίου 1992, με την οποία μεταφέρθηκε μερικώς η οδηγία στην εσωτερική έννομη τάξη, μόνον όμως όσον αφορά τα επαγγέλματα του τομέα της υγείας και της κοινωνικής πρόνοιας. Από την απόφαση αυτή η Επιτροπή συνάγει ότι η μεταφορά της οδηγίας έγινε μόνον μερικώς και δεν αρκεί προς εξάλειψη της προσαπτομένης παραβάσεως.

5 Η Ελληνική Κυβέρνηση αποκρούει την προσφυγή επικαλούμενη, πρώτον, την προώθηση στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας για υπογραφή σχεδίου προεδρικού διατάγματος για την πλήρη μεταφορά της οδηγίας στην εσωτερική έννομη τάξη. Εν συνεχεία, επισημαίνει ότι για τα επαγγέλματα του τομέα της υγείας, τους δικηγόρους και τους ορκωτούς λογιστές η οδηγία έχει ήδη μεταφερθεί στην εσωτερική έννομη τάξη διά της εκδόσεως τριών χωριστών προεδρικών διαταγμάτων. Προβάλλει, τέλος, ότι έχουν ήδη ληφθεί άλλα μέτρα που διασφαλίζουν την επαρκή εφαρμογή των διατάξεων της οδηγίας. Ο Υπουργός Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων έχει ορίσει τον συντονιστή και τον αναπληρωτή του, κατά την έννοια του άρθρου 9, παράγραφος 2, της οδηγίας. Ο ίδιος

υπουργός έχει, εξάλλου, ορίσει αρμόδια όργανα για την παροχή των αναγκαίων πληροφοριών σχετικά με την αναγνώριση των διπλωμάτων, σύμφωνα με το άρθρο 9, παράγραφος 3, της οδηγίας. Μολονότι δεν έχουν οριστεί ακόμη οι αρμόδιες αρχές που προβλέπει το άρθρο 9, παράγραφος 1, της οδηγίας, οι υφιστάμενες διαδικασίες και υπηρεσίες επιτρέπουν την αποτελεσματική αντιμετώπιση κάθε τυχόν αιτήσεως υπηκόου άλλου κράτους μέλους.

6 Διαπιστώνεται, καταρχάς, ότι κατά την εκπνοή της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας η Ελληνική Κυβέρνηση δεν είχε λάβει όλα τα απαιτούμενα μέτρα για την πλήρη μεταφορά της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο.

7 Η Επιτροπή δεν αμφισβητεί ότι τα εκδοθέντα δυνάμει της οδηγίας προεδρικά διατάγματα για ορισμένους επαγγελματικούς τομείς ανταποκρίνονται σε μερική μεταφορά της οδηγίας και ότι οι διαδικαστικής φύσεως απαιτήσεις εκπληρώθηκαν με τον ορισμό συντονιστή, κατά την έννοια του άρθρου 9, παράγραφος 2, και ενός κέντρου ενημερώσεως, κατά την έννοια του άρθρου 9, παράγραφος 3, της οδηγίας. Ωστόσο, δεν έχει ακόμα συντελεστεί η μεταφορά της οδηγίας ως προς το σύνολο των επαγγελματικών τομέων τους οποίους αυτή αφορά.

8 Το επιχείρημα ότι τα ήδη υφιστάμενα όργανα και διαδικασίες μπορούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του άρθρου 9, παράγραφος 1, της οδηγίας δεν μπορεί να γίνει δεκτό.

9 Υπενθυμίζεται, κατά τη νομολογία (βλ. απόφαση της 23ης Μαΐου 1985, 29/84, Επιτροπή κατά Γερμανίας, Συλλογή 1985, σ. 1661, σκέψη 23), ναι μεν η μεταφορά οδηγίας στο εθνικό δίκαιο δεν απαιτεί κατ' ανάγκη νομοθετική ενέργεια

σε κάθε κράτος μέλος, είναι ωστόσο απαραίτητο το συγκεκριμένο εθνικό δίκαιο να εξασφαλίζει πράγματι την πλήρη εφαρμογή της οδηγίας από την εθνική διοίκηση, η νομική κατάσταση που διαμορφώνεται βάσει του δικαίου αυτού να είναι αρκετά ακριβής και σαφής και οι δικαιούχοι να έχουν τη δυνατότητα να γνωρίζουν το πλήρες περιεχόμενο των δικαιωμάτων τους και, ενδεχομένως, να τα προβάλλουν ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων. Η τελευταία αυτή προϋπόθεση έχει ιδιαίτερη σημασία όταν, όπως στην προκειμένη περίπτωση, η οδηγία αποβλέπει στην απονομή δικαιωμάτων στους υπηκόους άλλων κρατών μελών.

10 Στην προκειμένη υπόθεση, όμως, η Ελληνική Κυβέρνηση δεν απέδειξε ότι η κατάσταση της εθνικής της νομοθεσίας πληρούσε αυτές τις προϋποθέσεις. Ειδικότερα, δεν διευκρινίζει σε ποιο βαθμό και με ποια νομική βάση είχαν επιφορτισθεί τα υφιστάμενα όργανα να ασκούν τις απορρέουσες από την οδηγία νέες αρμοδιότητες. Εξάλλου, δεχόμενη ότι οι κατά το άρθρο 9, παράγραφος 1, αρμόδιες αρχές δεν έχουν «ακόμα» ορισθεί, αναγνωρίζει εμμέσως, πλην σαφώς, ότι δεν έχει συντελεστεί η πλήρης μεταφορά της οδηγίας στον τομέα αυτό.

11 Δεδομένου ότι δεν έχει συντελεστεί η πλήρης μεταφορά της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο εντός της προθεσμίας που τάσσει το άρθρο 12 της οδηγίας, διαπιστώνεται η παράβαση που προβάλλει σχετικώς η Επιτροπή.

12 Αντιθέτως, παρά το αίτημα της Επιτροπής, το Δικαστήριο δεν μπορεί να λάβει υπόψη την παράλειψη κοινοποιήσεως των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που θα έπρεπε να θεσπιστούν για να συμμορφωθεί με την οδηγία, εφόσον ακριβώς η Ελληνική Δημοκρατία δεν έχει θεσπίσει όλες αυτές τις διατάξεις εντός της ταχθείσας προθεσμίας (βλ. απόφαση της 18ης Μαΐου 1994, C-303/93, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 1994, σ. I-1901, σκέψη 6).

13 Κατά συνέπεια, διαπιστώνεται ότι η Ελληνική Δημοκρατία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τη Συνθήκη, επειδή παρέλειψε να θεσπίσει, εντός της ταχθείσας προθεσμίας, τις νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις που απαιτούνται για να συμμορφωθεί πλήρως προς την οδηγία 89/48. Κατά τα λοιπά πρέπει η προσφυγή να απορριφθεί.

Επί των δικαστικών εξόδων

14 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα. Δεδομένου ότι η καθής ηττήθη, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα)

αποφασίζει:

1) Η Ελληνική Δημοκρατία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τη Συνθήκη ΕΟΚ, επειδή παρέλειψε να θεσπίσει, εντός της ταχθείσας προθεσμίας, τις νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις που απαιτούνται για να συμμορφωθεί πλήρως προς την οδηγία 89/48/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, σχετικά με ένα γενικό σύστημα αναγνώρισης των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών.

2) Απορρίπτει την προσφυγή κατά τα λοιπά.

3) Καταδικάζει την Ελληνική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.

Schockweiler Kapteyn Κακούρης

Murray Hirsch

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 23 Μαρτίου 1995.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος του έκτου τμήματος

F. A. Schockweiler